

Література

1. Бодюк А.В. Електронні гроші: суть та особливості / А.В. Бодюк, І.О. Грубін // Формування ринкових відносин в Україні – 2006. – № 9. – С. 33-37.
2. Валентинова Т. Електронні гроші: види, переваги, недоліки / Т. Валентинова // Вє про бухгалтерський облік. – 2011. – № 103. – С. 12-13.
3. Ільницька Н.М. Чинники поширення електронних грошей / Н.М. Ільницька. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/Nvuu/Ekon/2010_30/stat-ti/4_3.htm.
4. Леонов Ю. Електронні гроші – зручний інструмент розрахунків чи ще один спосіб обходу закону? / Ю. Леонов, О. Трегубова. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.legalweekly.com.ua/article/?uid=2700>.
5. Машика Ю.В. Електронна комерція – платіжні системи мережі Інтернет / Ю.В. Машика // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.8. – С. 123-129. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvnlntu/21_8/344_Masz.pdf.
6. Положення "Про електронні гроші в Україні", затверджений постановою НБУ від 04.11.10 р., № 481. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1336-10>.

Корягин М.В., Лива В.Р. Электронные деньги: особенности использования и бухгалтерский учет

Рассмотрена суть электронных денег и основные их особенности. Приведены преимущества и недостатки использования электронных денег. Описана процедура использования денег в платежных системах. Приведены три возможных сценария дальнейшего развития систем электронных денег. Исследована методика бухгалтерского учета операций с электронными деньгами. Предложены методические рекомендации из учета электронных денег.

Ключевые слова: электронные деньги, электронные платежные системы, электронный кошелек, бухгалтерский учет.

Koryagin M.V., Liva V.R. E-cash: features of the use and accounting

We consider essence of electronic money and their basic features. We pointed advantages and lacks of the use of electronic money. The procedure of the use of money is described in the pay systems. We pointed 3 possible scenarios of further development of the electronic money system. We consider a methods of accounting of operations with electronic money. Methodical recommendations are offered from the account of electronic money.

Keyword: electronic money, electronic pay system, electronic purse, accounting.

УДК 336.71

Доц. П.Ю. Лазур, канд. техн. наук –
Львівський кооперативний коледж економіки і права

БАНКІВСЬКИЙ КРЕДИТ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Охарактеризовано стан банківської системи України та оцінено її вплив на розвиток підприємницького середовища. Визначено проблеми кредитування малих підприємств та окреслено основні напрями їх вирішення.

Ключові слова: мале підприємництво, фінансова підтримка малого підприємництва, грошово-кредитна політика, банківська система, банківський кредит.

Постановка проблеми. Основною рушійною силою економіки, а отже, і джерелом матеріальних та духовних благ є мале підприємництво. У розвинених державах сектор малого підприємництва створюється від 60 до 80 % ВВП,

забезпечує роботою понад 70 % працюючого населення. Саме мале підприємництво формує здорову ринкову конкуренцію, наслідком якої є висока якість товарів і послуг, саме воно сприяє вирішенню цілої низки соціальних проблем. Особливою є роль малого підприємництва у трансформаційних економіках. В умовах дестабілізації економіки тільки суб'єкти малого підприємництва спроможні вирішити проблеми перехідного періоду і сприяти економічному зростанню. Україна не є винятком – саме з малим підприємством держава пов'язує надію на швидкі структурні зміни в економіці, вихід із кризи та створення передумов для успішного завершення ринкових реформ.

Проте, проаналізувавши тенденції розвитку малого підприємництва, ми виявили, що цей сектор так і не став "драйвером" економічного розвитку нашої держави. Особливе місце з-поміж стримуючих факторів належить проблемі його фінансового забезпечення. За умов нестачі власних ресурсів і фактичної відсутності фінансової підтримки держави, суб'єкти малого підприємництва відчують крайню потребу в зовнішніх джерелах фінансування, чільне місце серед яких належить банківському кредитуванню.

У сучасній економічній літературі над проблемами кредитування малого підприємництва працювало багато вчених-економістів, зокрема: О. Вовчак [1], Р. Джуччі [2], С. Дрига [3], С. Реверчук [1], Н. Руцишин [4], В. Ступницький [1], В. Чевганова [5], В. Чеверда [5] та ін. Проте безліч питань, пов'язаних із кредитною підтримкою малого підприємництва, що особливо назріли у посткризовий період, так і не вдалося вирішити. Актуальність зазначеної проблеми та відсутність практичних рекомендацій щодо її вирішення зумовили вибір теми й основні напрями дослідження.

Методика дослідження. Метою роботи є розроблення та обґрунтування напрямів активізації кредитування малого підприємництва банками України.

Результати дослідження. В умовах нестачі власних ресурсів і фактичної відсутності фінансової підтримки держави, ключовим інструментом реалізації державної політики у сфері малого та середнього бізнесу має стати грошово-кредитна політика. Розвиток економіки і підприємництва зокрема значною мірою залежить від сильної економічної політики держави, яка передусім формує привабливий підприємницький та інвестиційний клімат, міцну й ефективну банківську систему. Водночас на успішний розвиток малого підприємництва істотно впливає покращення механізмів кредитування. І в цьому напрямі діяльність держави має бути активнішою та ефективнішою.

Упродовж 2000-2008 рр. роль банківських кредитів та інших позик у забезпеченні інвестицій в основний капітал України невпинно зростала (табл. 1). Це означало, що кредитна політика вітчизняних банків у підприємницькому секторі ставала дедалі більше і виразніше інвестиційно орієнтованою. Проте, починаючи з жовтня 2008 р., доступ підприємств до кредитних ресурсів банків унаслідок погіршення ситуації на світових фінансових ринках істотно обмежився. У 2009 році за рахунок банківського кредитування було профінансовано лише 21,6 млрд грн капітальних вкладень, що на 3,1 процентних пункти менше (18,8 млрд грн), ніж у попередньому році, а в 2010 р. обсяг інвестицій скоротився ще на 0,5 пункта (або на 970 млрд грн).

Табл. 1. Частка банківських кредитів у структурі інвестицій в основний капітал у 2000-2010 рр. [1, 6]

Показник \ Рік	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Інвестиції в основний капітал за рахунок банківських кредитів та інших позик, млн грн	391	1400	1985	4196	5735	13740	19406	31182	40451	21581	20611
Частка до загального обсягу, %	4,7	4,3	5,3	8,2	7,6	14,8	15,5	16,6	17,3	14,2	13,7

На початку 2009 р. в Україні діяло 197 банків, 182 з яких мали ліцензію НБУ, проте до 2011 р. їх кількість скоротилася на 6 одиниць. Протягом 2000-2008 рр. робота вітчизняної банківської системи ставала дедалі стабільнішою. Однак фінансова криза 2008 р. істотно порушила цю стабільність (табл. 2) та підірвала позитивний вплив банків на розвиток підприємництва.

Табл. 2. Фінансовий результат діяльності банків України у 2000-2010 рр., млн грн [1, 7-11]

Показник \ Рік	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Доходи	7491	8520	10358	13859	19853	27205	41407	67731	126000	143000	131200
Витрати	7520	7990	9675	13033	18592	25038	37297	61280	115300	181500	149700
Чистий прибуток (збиток)	-30	530	683	827	1261	2166	4110	6451	10700	-38500	-18500

Після збиткового 2000 р. чисті прибутки банків динамічно зростали: за 2001-2008 рр. їх обсяги збільшилися у 20,2 раза і становили 10700 млн грн. Головними факторами зростання прибутковості банківської системи України в докризовий період були: зростання статутного капіталу банків і їх вимог за наданими кредитами; зниження облікової ставки НБУ; збільшення довгострокових кредитних вкладень банків (упродовж 2000-2007 рр. довгострокові кредитні вкладення зросли у 84 рази). У кризовому 2009 р. банківська система зазнала збитків на суму 38,5 млрд грн [12, с. 25]. У 2010 р. в умовах різкого зменшення відрахувань до резервів на покриття збитків за позиками, стабільного операційного доходу і скорочених адміністративних витрат сукупні збитки українських банків знизилися на 33,8 % і становили 18 млрд грн [12, с. 30], а кількість збиткових банків скоротилася із 64 одиниць від грудня 2009 р. до 41 одиниці у вересні 2010 р. Проте, незважаючи на певні позитивні зрушення, робити висновок про стабілізацію банківської системи та її вихід із кризи, на наш погляд, зарано. Основним тягарем для банківської системи України є високий рівень проблемних позик (наприкінці 2010 р. частка проблемних позик у кредитному портфелі банків сягнула 11,2 %, а їх обсяг за рік зріс на 21 % і становив 85 млрд грн) та несприятливе правове поле (відсутність чітких механізмів для реалізації проблемних позик, низький рівень захисту прав кредиторів; можливість уникнути кредитних зобов'язань завдяки фіктивним процедурам банкрутства тощо). Через зазначені проблеми доступ малих підприємств до кредитних ресурсів банків залишився заблокованим. Більшість комерційних банків уже відновили кредитування, проте надавати

позики суб'єктам малого бізнесу вони не бажають, оскільки у них немає ані великого статутного капіталу, ані високовартісних основних засобів, ані соціального особистого майна, що може слугувати заставою під кредити.

Ми виявили, що останніми роками в Україні розширюють масштаби кредитної діяльності зарубіжні та міжнародні фінансові фонди й програми, але наголошуємо на тому, що вони охоплюють локальні зони і тому не мають вирішального впливу на розвиток кредитування сектору малих підприємств загалом. До головних реальних джерел залучення Україною іноземних коштів для розвитку малого підприємництва належать кредити ЄБРР та СБ, урядів ФРН і США. ЄБРР лівову частку позик (30 %) спрямовує на підтримку харчової промисловості, тоді як на розвиток пріоритетних для України сільського господарства, легкої, деревообробної та хімічної промисловості коштів майже не виділяє. Світовий банк кредитує тільки ті підприємства, які виробляють продукцію на експорт та надають експортні послуги. НУФ надає фінансову підтримку лише спільним українсько-німецьким підприємствам за умови, що німецький партнер володіє понад 70 % капіталу підприємства. Фонд "Євразія" (США) надає кредити українським малим і середнім підприємствам за умови обов'язкового внесення ліквідної застави. Максимальний розмір кредиту – до 50 тис. дол. Однак вимоги застави відвертають малі підприємства від кредитної лінії цього фонду.

Для того, щоб поліпшити стан фінансового обслуговування підприємств малого бізнесу в Україні, необхідна активна державна підтримка. Основними завданнями держави у цьому процесі є:

- удосконалення законодавчого забезпечення діяльності банківських установ шляхом формування реальних механізмів реалізації проблемних позик, усунення можливості уникнути сплати боргу через фіктивні процедури банкрутства;
- удосконалення механізмів підтримки суб'єктів малого підприємництва в отриманні кредитів шляхом формування ефективної системи гарантування позик та розроблення Національної програми мікрокредитування;
- сприяння створенню державних фондів і спеціалізованих інститутів кредитування малого підприємництва;
- формування пільгової системи оподаткування кредитів для малого підприємництва;
- сприяння процесу кооперації малих підприємств, активізація діяльності кредитних спілок;
- налагодження співпраці з іноземними та міжнародними фінансовими фондами, фінансово-кредитними установами, а також забезпечення доступу до їхніх ресурсів якнайширшого кола банків, які відповідають критеріям прийнятності цих установ;
- забезпечення доступу малих підприємств до альтернативних джерел фінансування – факторингу, форфейтингу, лізингу, венчурного фінансування.

Висновки. Одним із невідкладних завдань розвитку вітчизняної економіки є фінансово-кредитна підтримка малого підприємництва – найбільш масового та динамічного її елемента. Розвиток економіки і підприємництва зокрема значною мірою залежить від сильної економічної політики держави, яка передусім формує привабливий підприємницький та інвестиційний клімат, міцну та ефективну банківську систему. Водночас на успішний розвиток

малого підприємництва істотно впливає покращення механізмів кредитування. І в цьому напрямі діяльність держави має бути активнішою та ефективнішою. Головними напрямками, на які варто звернути увагу, є: удосконалення законодавчого забезпечення діяльності банківських установ; удосконалення механізмів підтримки суб'єктів малого підприємництва в отриманні кредитів; сприяння створенню державних фондів і спеціалізованих інститутів кредитування малого підприємництва; формування пільгової системи оподаткування кредитів для малого підприємництва; сприяння процесу кооперації малих підприємств, активізація діяльності кредитних спілок; налагодження співпраці з іноземними та міжнародними фінансовими фондами, фінансово-кредитними установами, а також забезпечення доступу до їхніх ресурсів якнайширшого кола банків, які відповідають критеріям прийнятності цих установ; забезпечення доступу малих підприємств до альтернативних джерел фінансування.

Література

1. Реверчук С.К. Приватне інвестування в економіку України / С.К. Реверчук, О.Д. Вовчак, В.В. Ступницький. – Львів, 2002. – 271 с.
2. Джуччі Р. Криза кредитування в Україні: факти, причини та шляхи відновлення / Р. Джуччі, Р. Кірхнер, В. Кравчук. – Берлін-Київ, червень 2010 року. – 17 с.
3. Дрига С.Г. Мале підприємництво України: становлення, механізми управління та підтримки: монографія / С.Г. Дрига. – К.: Вид-во "Либідь", 2009. – 442 с.
4. Руцишин Н.М. Перспективи розвитку банківського кредитування малого і середнього бізнесу / Н.М. Руцишин // Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць. – Львів: РВВ НЛТУ України. – 2008. – Вип. 18.3. – С. 271-274.
5. Чевганова В.Я. Фінансове забезпечення малого підприємництва / В.Я. Чевганова, В.В. Чеверда // Вісник Хмельницького національного університету: наук. журнал. – Сер.: Технічні науки. – Хмельницький: Вид-во ХНУ. – 2011. – № 2, т. 1. – С. 164-168.
6. Статистичний щорічник України за 2009 р. / Держкомстат України. – К.: ДП "Інформаційно-аналітичне агентство", 2010. – 560 с.
7. Річний звіт НБУ за 2005 рік. – К.: Вид-во НБУ, 2006. – 203 с.
8. Річний звіт НБУ за 2007 рік. – К.: Вид-во НБУ, 2008. – 204 с.
9. Річний звіт НБУ за 2008 рік. – К.: Вид-во НБУ, 2009. – 208 с.
10. Річний звіт НБУ за 2009 рік. – К.: Вид-во НБУ, 2010. – 206 с.
11. Річний звіт НБУ за 2010 рік. – К.: Вид-во НБУ, 2011. – 206 с.
12. Аналітичний огляд банківської системи України за 2010 рік. – НРА "Рюрік", 2011. – 49 с.

Лазур П.Ю. Банковский кредит как фактор развития предпринимательства в Украине

Охарактеризовано состояние банковской системы Украины и оценено ее влияние на развитие предпринимательской среды. Определены проблемы кредитования малых предприятий и очерчены основные направления их решения.

Ключевые слова: малое предпринимательство, финансовая поддержка малого предпринимательства, денежно-кредитная политика, банковская система, банковский кредит.

Lazur P.Yu. A bank credit as factor of development of enterprise is in Ukraine

The state of the banking system of Ukraine is described and its influence is appraised on development of enterprise environment. Certainly problems of crediting of small enterprises and outlined basic directions of their decision.

Keywords: small enterprise, sponsorship of small enterprise, monetary policy, banking system, bank credit.

УДК 336:774

Доц. О.О. Ляхова, канд. екон. наук –

Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ РОЗВИТКУ РИНКУ ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ

Досліджено сучасний стан розвитку ринку лізингу в Україні та його інфраструктуру. Здійснено аналіз впливу фінансово-економічної кризи на основні показники лізингової діяльності та на структуру договорів фінансового лізингу. Визначено основні тенденції та подальші перспективи розвитку вітчизняного ринку лізингу.

Ключові слова: лізинг, ринок лізингу, інфраструктура ринку лізингу, лізингові компанії, фінансово-економічна криза.

Постановка проблеми. Розвиток лізингу є неможливий без створення умов, сприятливих для організаційно-правових механізмів лізингу, які забезпечили б ефективну взаємодію всіх його учасників. Тобто йдеться про ринок лізингу, який виступає складовою частиною сучасного ринку капіталу як головного елементу системи господарювання та механізму реалізації ринкової економіки. Ринок лізингу в Україні є формою реалізації дієвих інструментів фінансування капіталовкладень підприємств. Він сприяє взаємодії суб'єктів господарювання з приводу отримання доступу до найновішої техніки і сучасних технологій, відіграючи таким чином важливу роль у процесі активізації інвестиційних процесів та модернізації економіки країни.

Питання з дослідження теоретичних засад організації лізингових відносин вивчали такі вітчизняні науковці, як С.І. Брус, Н.Н. Внукова, Б.Л. Луцків, В.І. Міщенко, Р.П. Саблук, Н.Г. Слав'янська, Г.О. Холодний, Т.І. Хомуляк, В.С. Марцин та ін. Сучасні аспекти розвитку ринку лізингу в Україні, його інфраструктуру розглянуто в небагатьох працях. Зокрема актуальними є питання аналізу впливу фінансово-економічної кризи на розвиток лізингових відносин в Україні, окреслення основних тенденцій та визначення перспектив розвитку вітчизняного ринку лізингу.

Метою роботи є аналіз сучасного стану та перспектив розвитку ринку лізингу в Україні.

Виклад основного матеріалу. Через багатогранність лізингових відносин, ринок лізингу поєднав у собі елементи ринку реальних активів та фінансового ринку. Якщо йдеться про класичну схему взаємовідносин між суб'єктами лізингового бізнесу, посередником в якій виступає лізингова компанія або комерційний банк, та об'єктами угоди є матеріальні активи (елементи основних фондів), то лізинговий ринок є складовою ринку реальних активів.

Однак якщо на вихідному етапі організації лізингу банківська установа надає лізинговий кредит лізинговій компанії або безпосередньо позичальнику – лізингоотримувачу, тобто між зазначеними вище суб'єктами виникають кредитні відносини, які характеризують особливості кредитного ринку (або ринку банківських позик), то частина лізингових відносин реалізується на фінансовому ринку. Отже, в основі руху грошових коштів на фінансовому ринку є довгострокові кредитні відносини, що трансформуються у грошові відносини та завершуються на ринку реальних активів.